

št. 39 marec / april 2021

Življenje na Japonskem



Shigeru Mizuki, MIZUKI PRODUCTION / VIA KYODO

YŌKAI

NADNARAVNA BITJA IZ JAPONSKE

Chūbu



Hokkaido



- Sapore

Chūgoku



● Niigata

Sendai

Tokio

● **Kioto**

Osaka

●Hirošima

●Fukuoka

Kyūshū



Shikoku



Kantō



Tōhoku

KAJ SO YŌKAIJI?

Iskanje odgovorov na vprašanja, ki jih je težko pojasniti, je v vseh kulturah prisotno že od vsega začetka, pa naj se pojavljajo v obliki bogov, fantastičnih bitij ali duhov. Grška, egipčanska ali nordijska mitologija je polna raznoraznih nadnaravnih bitij, na Japonskem pa to vlogo opravljajo bogovi in yōkaiji, pošasti in duhovi, ki naseljujejo japonsko otočje. Pogosto je mnenje, da so yōkaiji bogovi, ki so padli v pozabo in bedo, ko so jih ljudje nehali častiti. Toda medtem, ko so bogovi običajno povezani z dobrimi stvarmi, imajo yōkaiji predvsem slabo ali grozljivo konotacijo, čeprav bomo v tokratni izdaji Življenja na Japonskem pokazali tudi, da so nekateri precej neškodljivi.

V japonskih gorah najdemo najstarejše oblike yōkaijev v ljudskem verovanju, med katerimi so najbolj značilne Oni (demon), Tengu (demon vrane), Yamabiko (odmev) ali Kodama (drevesni duh). Yōkaiji, povezani z vodo, se pojavljajo večinoma v obliki preoblikovanih vodnih živali, kot so velikanske krastače (Gama), vodni bivoli (Ushi Oni), kače (Nureonna) ali duhovom podobna bitja, ki se v nemirnih morjih prikazujejo ribičem (Umi Bōzu).

Nekateri yōkaiji vstopijo v človeka, na primer lisica, ki spreminja obliko (Kitsune), ali japonski rakunski pes (Tanuki), drugi pa prebivajo z ljudmi in so del vsakdanjega življenja, vključno z mačko (Bakeneko), podgano (Bakenezumi) ali pajkom (Tsuchigumo). Z domačim življenjem pa niso povezani samo živalski yōkaiji. Salonski otrok (Zashiki Warashi), ki v obliki majhnega otroka prebiva v nenaseljenih kotih hiše, lahko družini prinese srečo. Med drugimi pojavi sta bili Stropoliznik (Tenjō Name) ali Nesnagolizec (Aka Name), ki liže plesen in umazanijo po stropu in v kopalnici. Predmeti in pripomočki se lahko spremenijo v yōkaije, ko dopolnijo sto let. Yōkai je torej japonski izraz za nadnaravna bitja in pojave, katerih osrednja ideja je preobrazba vseh bitij, vključno z ljudmi.



ZGODOVININA

LEGENDA

Legenda pravi, da naj bi se po vrnitvi iz dežele Yomi bog Izanagi očistil v kopeli. Ko je sušil svoje telo, se je vsaka kaplja vode, ki je padla na zemljo, prepojila z njo in ji nadela nadnaravne zmožnosti. Tako so se rodili yōkaiji.

Zgodba o Izanagiju in nastanku yōkaijev izhaja iz najstarejšega znanega zapisa japonske literature Kojiki, ki velja za osnovo japonske mitologije. V legendi o nastanku Japonske je vsa dežela - skale, drevesa, gore in reke - prežeta s skrivnostno magično energijo. Tako, kot nastajajo zvezde, to energijo sproščajo dogodki, kot so vulkani ali potresi, ali močna človeška čustva, kot sta strah ali sovraštvo, dokler ne nastane ena izmed mnogih japonskih pošasti ali pojavov. Yōkaiji se pojavljajo v mnogih oblikah, ki so tako raznolike in zapletene, kot jih lahko ustvari človeška domišljija.



ZGODOVINA

Yōkaiji ne izvirajo iz ene same tradicije. V starih časih so otok naseljevala majhna plemena in vsaka regija je skovala svojo bogato folkloro, svoje bogove in pošasti.

V 3. stoletju je vsa ta plemena v enoto združil osvajalski klan Yamato, s čimer se je pričelo mešanje navad. Pripovedovanje zgodb o yōkaijih v japonskih zgodovinskih zapisih sega v 8. stoletje. Najzgodnejše oblike pripovedovanja o yōkaijih so bile resnično folklorne narave. To so bile kratke zgodbe, ki so se ustno prenašale iz roda v rod, in služile tako za zabavo, kot tudi kot legende, ki so značilne za določene regije in lokalne sisteme verovanja na Japonskem. Z razvojem tehnologij kot je tisk, so postale zgodbe o yōkaijih še bolj razširjene po vsej Japonski.

Zlata doba yōkaijev je bilo obdobje Edo (1603–1868), čas miru in blaginje brez primere. Folkloristi in umetniki, kot je Toriyama Sekien (1712–1788), so po vsej deželi iskali nepojasnjene legende in šepetane ljudske pripovedke, da bi napolnili svoje enciklopedije o yōkaijih in zvitke zapolnili z ilustracijami teh bitij. V času zatona ustnega izročila in pojavu tiska so Toriyama in drugi te zgodbe rešili pred pozabo, kot sta to za nemško folkloro na primer storila brata Grimm.

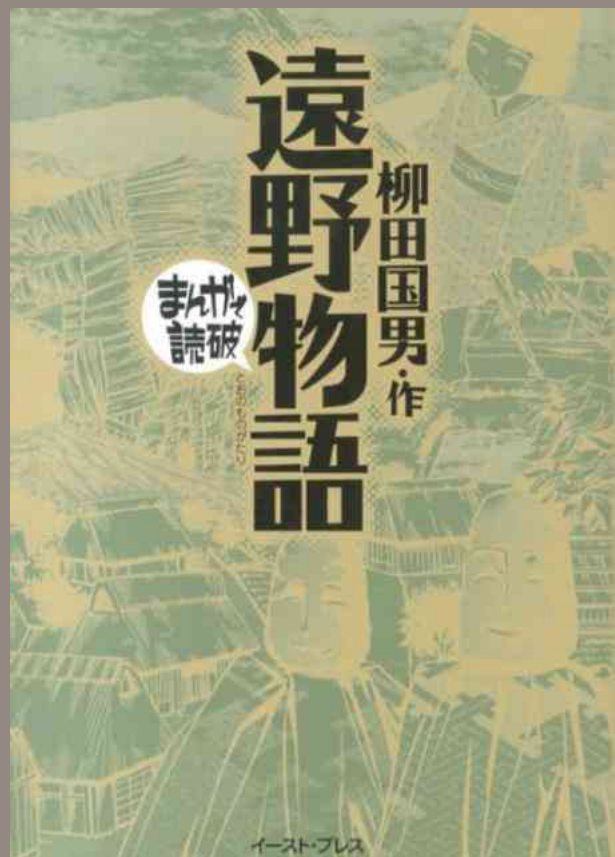


Yōkaiji so po obdobju Edo skoraj izginili, saj je Japonsko zajela želja po modernizaciji. Ob srečanju z zahodnimi silami je bila država v zadregi zaradi svoje podeželske strasti do nadnaravnega. Vladajoči so poskušali yōkaije pomesti pod preprogo v korist racionalnega mišljenja in znanstvenega napredka. Ko je vojska prevzela oblast in Japonska potonila v temo 2. svetovne vojne, so bili yōkaiji pozabljeni.

V 20. stoletju se je pogled na kulturo yōkaijev znova spremenil. Namesto, da bi jih obravnavali kot nesmiselno vraževerje, so akademiki, kot je Yanagita Kunio (1875–1962), yōkaije začeli preučevati kot japonsko folkloro. Začel je zbirati zgodbe, umetnost in pripovedi o yōkaijih, da bi tako predstavil življenja Japoncev v različnih regijah. Zavedal se je, da preučevanje yōkaijev ponuja vpogled v dušo lokalnih japonskih kultur in skozi raziskovanje yōkaijev spoznal vrednote, strahove in globino domišljije različnih japonskih regij in njihovih kultur.

Z rastjo priljubljenosti v akademskem okolju so yōkaiji kmalu postali priljubljeni tudi na področju osebne zabave. Stripar Mizuki Shigeru (1922–2015) je odrasčal ob zgodbah o yōkaijih, ki jih je pripovedovala vaška učenjakinja. Ko se je po vojni vrnil domov, je pričel ustvarjati za rastočo industrijo mange in risal zgodbe, ki jih je slišal kot deček. Njegov strip "Ge ge ge no Kitarō" je postal eden najbolj priljubljenih japonskih stripov, Mizuki pa je vse japonske otroke poučeval o mitološki preteklosti Japonske.

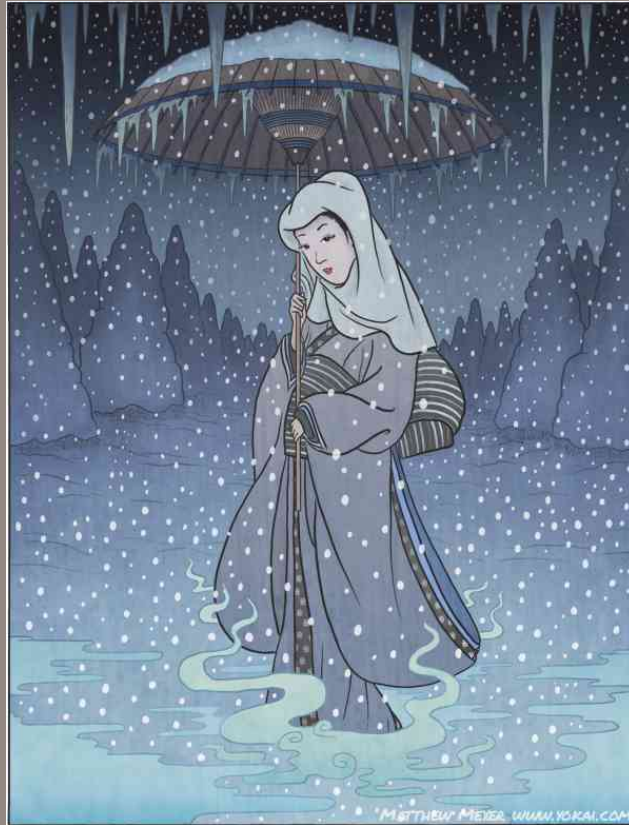
Vpliv Mizukija Shigeruja se nadaljuje in yōkaiji so ponovno znani po vsej Japonski. Otroci, ki so odrasčali z Mizukijevimi stripi, so začeli ustvarjati svoje zgodbe o yōkaijih. Ljudje, kot je Shibashi Hiroshi (1980), so ustvarili mange, kot je "Nura: Vzpon klana Yōkai", ki so jih nato prevedli v druge jezike in fenomen yōkaijev razširili po vsem svetu.



Kitaro (Drawn & Quartered) by
Shigeru Mizuki / Copyright
Shigeru Mizuki / Mizuki
Productions

YŌKAIJI KOT PODUK OTROKOM IN ODRASLIM

Duhovi yūrei in bitja yōkai niso vedno negativno nastrojeni. Imajo lahko tudi pozitivne lastnosti in nam občasno pokažejo tudi svojo bolj prijazno in ljubeznivo plat. Obstajajo primeri, ko yūrei in yōkai pomagajo in usmerjajo ljudi. Obnašanje yūreijev in yōkaijev je odvisno od tega, ali lahko človek ustrezno razvozla znamenja in razume, na kakšen način ga vodijo duhovna bitja. Yūrei in yōkai sporočata pomembna sporočila iz nevidnega sveta v svet živih.



SPREMENJENA VLOGA

Yōkaiji trenutno uživajo visok nivo priljubljenosti. Glede na to, da so yōkaiji strašljiva bitja, ki nas preganjajo, je nenavadno, da je mogoč tako eksponenten razcvet njihove priljubljenosti. Mediji dandanes yōkaije pogosto prikazujejo kot prijazne, lahkotne like, zlasti v priljubljenih risankah. Ljudje jih imajo radi zaradi njihovih lahkotnih osebnosti in prijaznega obnašanja, čeprav je njihov prvotni namen strašljivost.



ONMYŌJI

Beseda onmyōji se neposredno prevaja kot »tisti, ki preučuje yin in yang« in so podobni zahodnim čarovnikom, čarodejem ali astrologom. V obdobju Heian (794–1185) so verjeli, da so onmyōji lahko uporabljali zvezde za napovedovanje prihodnosti. Verjeli so tudi, da lahko onmyōji s svojo duhovno močjo nadzira duhove in yōkaije. Onmyōdō, veda o yinu in yangu, je prišla na Japonsko iz starodavne Kitajske kot taoistična magija, kasneje pa se je odcepila od svojih kitajskih korenin in prevzela vpliv šintoizma in budizma. Onmyōji je bil na dvoru odgovoren za mnoge obrede za pomirjanje ali izganjanje jeznih duhov, pa tudi vodstvo cesarju s pomočjo napovedovanja prihodnosti.

Abe no Seimei je cesarjem in vladi Heian pomagal kot najbolj nadarjeni član urada za onmyōji, ki je svetoval o duhovno pravilnem načinu ravnanja. Molil je za dobrobit cesarjev in vlade ter za odgovore na različna vprašanja. Bil je tudi astrolog, ki je napovedoval dogodke. Užival je izredno dolgo življenje, brez kakršnih koli težjih bolezni, kar je prispevalo k splošnemu prepričanju, da ima mistične moči.



18. februarja 2018 v Pjongčangu je japonski umetnostni drsalec Yuzuru Hanyu v svojem olimpijskem programu nastopal na pesem iz filma Onmyōji (2001) z naslovom Seimei, ki jo je napisal Shigeru Umebayashi, in osvojil zlato medaljo v prostem slogu.



YŌKAI PODRORČI

YŌKAI V GORAH 山の怪



TENGU

Tengu in Kappa sta bitji, ki ju v japonskem ljudskem izročilu najdemo že želo zgodaj saj njun obstoj sovпада s šintoističnim verovanjem. Zato ju poznajo po celi državi. Tengu, čigar podoba se je oblikovala skozi zgodovino, velja za avtohtono japonsko nadnaravno bitje, ki je nekoč prebivalo na obrobjih mesta, danes pa prebiva v hribovitih predelih Japonske, globoko v gozdu. Tengu ima dve nogi, jezen izraz na obrazu z dolgim nosom, oblečen je v rdeče ogrinjalo, s seboj nosi pahljačo iz perja, na hrbtu pa ima krila. V japonski folklori velja za nagajivega in tudi zloveščega, hkrati pa spretnega bojvnika in mečevalca. Nekdaj so verjeli, da so zlobni in da njihova prisotnost naznanja vojne, danes pa verjamejo, da ščitijo naravni svet s svojimi nadnaravnimi močmi.

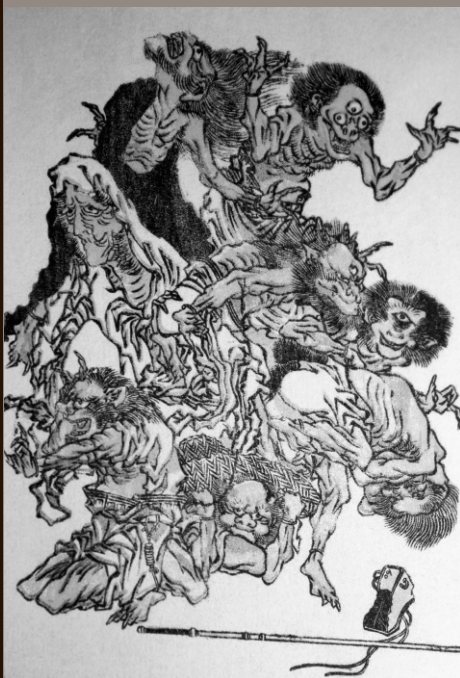
Po nekaterih legendah naj bi japonskega bojvnika Minamoto no Yoshitsuneja učil mečevanja prav Tengu.

DAIDARABOCHI

Daidarabochi velja za enega fizično največjih yōkaijev v japonski mitologiji. Ljudsko izročilo pravi, da je ta velikan s svojimi odtisi nog in premikanjem kamenja ter zemlje ustvaril mlake, jezera in gore po vsej državi. Pisni vir iz 8. stoletja, *Hitachi no Kuni Fudoki* navaja, da je tak velikan živel v njihovem okrožju, globoko v gozdu te hribovite

pokrajine. Najti ga je mogoče tudi v ilustriranem zue. S svojim gibanjem lahko torej Daidarabocchi preoblikuje pokrajino.

To nadnaravno bitje nastopa tako v starih japonskih legendah, kot v sodobni popularni umetnosti – anime, računalniške igrice ipd. Legende ali krajevna imena, ki pričajo o ljudskem izročilu Daidarabochija najdemo po vsej Japonski. V nekaterih izročilih velja, da je ta yōkai ustvaril tudi goro Fudži.



ONI

Tako, kot za ljudi, tudi za japonska nadnaravna bitja velja, da so lahko dobra, neškodljiva, nevtralna, ali pa nagajiva, škodljiva in zlovešča. Med hudobna spadajo demoni Oni. Legenda pravi, da je sirota, deček Shuten Dōji, ki je kljub šolanju v budističnem samostanu v Kiotu, svet zasovražil do te mere, da se je tudi sam spremenil v Onija. Zbežal je v gozd, na goro Ōe, kjer je v svoji jezi koval načrte in oblikoval vojsko somišljenikov, uperjenih proti ljudem. Ko je cesar Ichijō prepoznal njegovo moč in jezo, je prosil bojvnika Raikō naj ga premaga. Bojvnik in njegova vojska so z ukano premagali vojsko Onijev in njihovega vodjo.

Oni je torej demon, ki živi v oddaljenih krajih – jame, gore, otoki, zapuščeni gozdovi. Ljudi in živali napada zaradi hrane in njihove krvi, ter tudi dobrega alkohola, ki ga nosijo s seboj. Uprižarjajo jih, kot zelo visoke, z višino, ki dosega velikosti dreves, kožo pa imajo obarvano ali rdeče ali modro, med skuštranimi lasmi jim rastejo rogovi iz ust pa štrlijo čekani. Posedujejo nadnaravno moč in znajo čarati, običajno pa so odeti z živalsko kožo.



YŌKAI NA CESTI 道の怪

KONAKIJII

Nekateri yōkaiji so značilni za vse japonske regije, nekatere pa srečamo le v določenih predelih Japonske. Primer takega lokalnega yōkaija je Konakijiji, ki prihaja z otoka Šikoku, današnje prefektуре Tokushima. Čeprav to nadnaravno bitje živi v oddaljenih predelih gozdov, kamor le redki zaidejo, pa je to obcestni yōkai, ki svoje žrtve najde na oddaljenih poteh. Po obliki spominja na otroka, dojenčka z obrazom starčka. Ko popotnik zaide predaleč v gozd in zasliši jok dojenčka, se zdrzne in pristopi do malega telesca. Marsikdo bi se usmilil na prvi pogled neboljjenega otroka in ga stisnil k sebi v naročje. Ko to stori, pa mu Konakijiji skoči na hrbet in ga ne spusti več. Če žrtev poskuša pobegniti, se ga nadnaravno bitje še bolj oklene in raste ter pridobiva na teži, s tem pa onemogoči svojemu ulovu, da bi pobegnil. Njegova teža se pri tem lahko giblje tudi od 180 do 370 kilogramov. Njegova ženska različica je Konakibaba, torej deklica dojenčka, z obrazom starke. Kot zanimivost velja, da se vsak zapuščen otrok na otok Uwajima, v prefekturi Ehime, spremni v nevidnega yōkaija Notsugo.



KUCHISAKE ONNA

V času obdobja Edo (1603–1867) se je pojavila urbana legenda o yōkaiju Kuchisakeonna. Gre za nadnaravno bitje v ženski podobi, ki se zvečer sprehaja po oddaljenih mestnih ulicah in predelih. Urbana legenda pravi, da so se v 20. stoletju pojavile govorice o Kuchisakeonna po vsej Japonski. Ženska oblečena v tradicionalna japonska oblačila hodi naokoli s higiensko masko na obrazu, s katero si prekrije usta in nos. Ko pa se ji moški približa, jo sname in pokaže strašljivi nasmeh – razparana usta, ki se raztezajo od enega do drugega kotička ušes. Kuchisakeonna svoje žrtve prestraši s svojo podobo in smehom, mogoče jih celo odpelje neznano kam ali pa jih ubije, če ji pravilno ne odgovorijo na zastavljeno vprašanje »Se ti zdim lepa?« Kuchisakeonna velja za sodobno nadnaravno bitje, ki se je periodično pojavila v mestih po celotni Japonski, nato pa nenadoma izginila.



DODOMEKI

Dodomeki ali tudi Todomeki, je demon z stoterimi očmi, ki je bil predstavljen v delu *Konjaku Hyakki Shui* iz 18. stoletja. Yōkai je videti kakor deklica v razcapanih oblačilih, ki z iztegnjeno roko prosi mimoidoče za hrano. Ta uboga deklica se skriva v zatemnjenih ulicah in upa na sočutje mimoidočih. Ko pa žrtev pristopi do nje in ji nekaj podari opazi njeno telo poraščeno s stoterimi očesnimi zrkli. Legenda pravi, da se je nekoč rodila deklica z nenavadno dolgimi rokami, ki so ji dobro služile pri žeparjenju. Nato pa se ji je duh denarja maščeval tako, da je preklel njeno telo in ga potresel s stoterimi drobnimi ptičjimi očesi, eno za vsak cekin, ki ga je ukradla. Prvotno ime Dodomeki naj bi bilo Domeki, izvor legende, v kateri se prepletajo tako šintoistična, kot budistična verovanja, pa naj bi bil v obdobju Heian (794–1185), v prefekturi Tochigi v okolici gore Myojindake.



NUPPEFUHOFU

Nuppefuhofu ali tudi Nuppepō je nadnaravno bitje, ki je videti kot gmota maščobe in kože, kjer so zarisane obrazne poteze - oblike oči in nosu. Pred 20. stoletjem je veljal za yōkaija, ki je srkal maščobo iz mrtvih. Kasneje, v 20. stoletju, pa se je v literaturi večinoma pojavljal v zapuščenih stavbah ali pokopališčih, koder je iskal svoje žrtve. Pravijo, da če se popotniki zatečejo v take zapuščene kraje, da bi prenočili, naj bodo pozorni na čudne zvoke in glasove ponoči ter na vonj, ki spominja na razkrajajoče truplo. Nuppefuhofu sicer s svojo prikaznijo straši tiste, ki so se zatekli v razvalino in se hrani z maščobo mrtvecev, a ni napadalen in rad tava naokoli.

KODAMA

Japonci so od nekdaj verjeli, da so nekatera drevesa posebna, kar so povezovali z dušami, ki so v teh drevesih živela. Najbolj pogosto poimenovanje drevesnih duš je Kodama. Vse do obdobja Edo (1603–1868) so verjeli, da so duše, ki živijo v drevesih (zlasti zelo starih) pravzaprav naravna božanstva kami, po nekaterih razlagah pa naj bi lahko celo potovala od drevesa do drevesa. Nekatera drevesa, so že na pogled posebna, nekatera po čisto običajna, zato so morali biti pazljivi pri sečnji, saj bi tistega, ki tako drevo poseka, doletelo prekletstvo. Iz tega razloga so drevesa z dušo označevali z okrasnim trakom *shimenawa*. Nekateri legende so duše kodama opisovale kot odmev, oziroma glasove, ki so kot jok doneli skozi gozd. V obdobju Edo so Kodame uvrstili med yōkai pošasti.

Na otoku Hachijō vsako leto pripravijo dogodek, posvečen čaščenju drevesnih duš, kjer prosijo za odpuščanje in blagoslov za industrijsko sečnjo dreves. Na otokih Izu pa ljudje ob vznožje japonskih cedar postavljajo majhna svetišča ter tako ohranjajo tradicijo starodavnega čaščenja narave.

Nihče naj ne bi zares vedel, kako kodame izgledajo, saj se redko pokažejo. Legende pravijo, da so nevidni ali nerazpoznavni. Toriyama je kodamo upodobil kot starca in starko, ki stojita ob drevesu, moderno upodobitve pa so zelo raznolike. Ena takšnih je Miyazakijeva upodobitev v animiranem filmu *Princesa Mononoke*, ki kodame prikazuje kot majhna bela bitja z veliko ropotajočo glavo.

YŌKAI V DREVESIH

木の怪



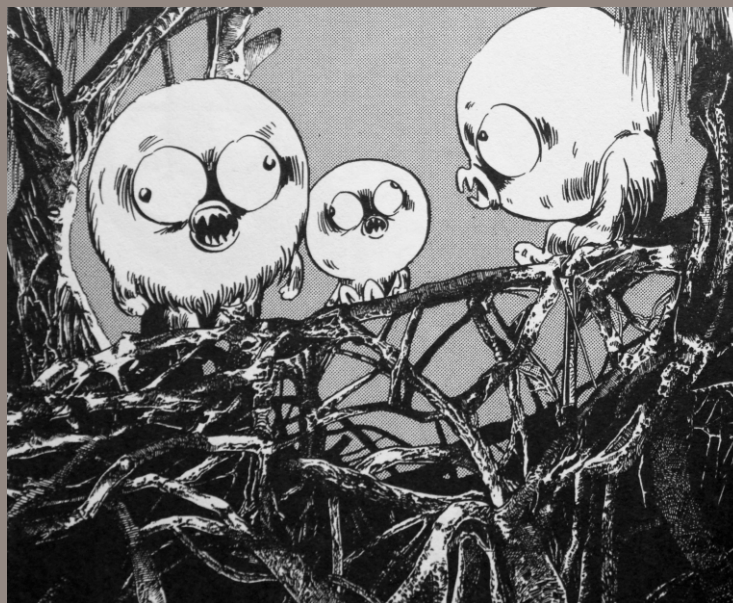
KIJIMUNĀ

Dušo, ki živi v drevesih, na Okinavi poimenujejo kijimunā. Kijimunā so mitološka bitja z dolgimi rdečimi ali rjavimi lasmi, ki izgledajo stara 3–4 leta in so oblečena v krilo iz trave. Največkrat živijo v banjanovcu. Dobro znajo loviti ribe, čeprav navadno pojedjo samo levo oko. Včasih se z ljudmi tudi spoprijateljujejo in jih na hrbtu prenašajo preko morja ali gora. Če pa ljudje pri tem spuščajo vetrove, jih nemudoma odvržejo. Poleg prdenja ne marajo hobotnic, zato jih lahko ljudje s hobotnico odženejo. Redko napadejo, če niso izzvani, vendar lahko pobijajo živino, potaplajo ladje ali pa ljudi napadajo tako, da se jim uležejo na prsni koš, pri čemer se ljudje ne morejo premikati niti dihati.

Obstajajo številne pripovedke o teh bitjih, ki jih starši pripovedujejo svojim otrokom. Ena takih je zgodba o kijimuni in revnem dečku. Dečka, ki je bil iz revne družine, je bilo preveč sram se družiti s prijateljem iz bogate družine, zato je zbežal v gozd. Ko je spal pod drevesom, ga je zbudilo bitje kijimunā in dogovorila sta se, da ga kijimunā naredi bogatega, v zameno za večno prijateljstvo. Ob večerih je kijimunā dečku naložil ribe, ki jih je ta čez dan prodajal in kmalu zelo obogatel. Nekega dne pa se je namesto na lov s kijimuno, deček odpravil k svojemu prijatelju. Čeprav je mislil, da ne bo nič narobe, mu je kijimunā to zameril in ves denar ter vse kar je deček z denarjem kupil, je izginilo.

KORPOKKUR

Yōkai korpokkur izvira iz tradicije ljudstva Ainu, ki so živeli na Hokaidu, in v njihovem jeziku pomeni »ljudje pod listi japonskega repuha«. Verjeli so, da so to prvotni prebivalci območja, ki ga je ljudstvo Ainu kasneje naselilo. Živel naj bi v vkopanih kolibah, pokritih z listi japonskega rapuha. Veljali so za majhne, agilne in dobre ribiče. Ainu so z korpokkur imeli dober odnos, saj so jim ponoči prinašali darila (ribe, divjačino). Po tem, ko je neke noči mladenič ljudstva Ainu pričakal korpokkur, ko je prinesel darilo, se niso več prikazali.



KAPPA

Kappa je nedvomno najbolj poznan in raziskan yōkai na Japonskem. Obstaja številna literatura, ki se nanaša izključno na te yōkaije. Živeli naj bi v vodi oziroma v bližini vodnega vira. Zrastejo do velikosti otroka, pri čemer kappa dobesedno pomeni *otrok reke*, sicer so poznani tudi po imenu kawataro. Dokler so ljudje verjeli, da so resnični, so se jih zelo bali.

V času agrarne družbe so si kmetje dogodke, ko je voda pogoltnila živino ali človeka, to razlagali kot daritev za vodne bogove, vendar se je čez čas pojmovanje spremenilo in nekdanji vodni bogovi so postali zlobne pošasti, ki utapljuje ljudi in konje. Obstajajo tudi viri, ki zagovarjajo teorijo, da so se kappa razvili iz lesenih lutk. Bodisi takih, ki so jih mizarji s čarovnijo oživel, da jim pomagajo, ter jih nato zavrgli v reko, ali pa lutk, ki so jih žrtvovali namesto ljudi ob molitvi za uspešno gradnjo. Spet druge teorije povezujejo izvor kappe z naselitvijo izobčencev in podobnih skupin ljudi v bližini rek. Na Kjušuju verjamejo, da kappe poletje preživljajo v gorah, in se šele jeseni vrnejo nazaj k oceanom.

Po sodobni teoriji naj bi se yōkai kappa razvil iz ostarele želve, zato ima na hrbtu oklep, na vrhu glave pa krožniku podobno vdolbino, v kateri mora vedno biti voda, ko so na kopnem. Če voda odteče izgubijo svojo moč in jih lahko ljudje ulovijo. Zato nekateri svetujejo, da se je v primeru napada kappe potrebno priklanjati, saj bo morda kappa poklone vrnila, voda pa odtekla. Sprva je veljalo, da če jih kdo ujame, ga uročijo, vendar kasnejša pričevanja navajajo, da se, če ulovljene, opravičijo in celo podarijo ribe. Ljudi naj bi izzivale k sumo borbi oziroma, včasih pa se celo zapletale v razmerja z ženskami.

Kappe rade jejo kumare, zato se po njih imenuje tudi suši zvitek s kumaro, »zvitek kappa«. S kappo se močno povezuje mesto Tono v prefekturi Iwate, posvečen jim je most Kappabashi v mestu Kamikochi v prefekturi Nagano in nakupovalna ulica Kappabashi v Tokiu. Tam je mogoče kupiti različni kuhinjski pribor in pripomočke za restavracije, trgovine pa krasijo različne upodobitve tega yōkaija. Ime naj bi sicer dobila po prodajalcu dežnih plaščev po imenu Kihachi (kappa po japonsko pomeni tudi »dežni plašč«), ki je financiral izgradnjo kanala za preprečitev poplavljanja reke Sumida, pri čemer naj bi mu na pomoč priskočila v reki živeča kappa. Po smrti je bil pokopan v templju posvečenem kappi. To je tempelj Sōgen-ji ali Kappadera, kjer je med drugim shranjena mumificirana okončina kappe. V mestu Imari v prefekturi Saga pa imajo v pivovarni celo mumijo kappe. V zadnjih letih se kappa uporablja kot maskota različnih podjetij in tudi kot okoljevarstveni simbol za zaščito rek.



YŌKAI V VODI 水の怪



AZUKI-ARAI

Azuki arai je pošast, ki jo najdemo na hribovitih področjih Japonske, ko naj bi ob potokih umivali rdeč adzuki fižol. Izgleda kot starejši moški majhne postave in ima velike okrogle oči ter samo tri prste na vsaki roki. Ljudje so ga sicer večkrat le slišali, videli redkokdaj, saj so zelo sramežljivi. Tistemu, ki ga vidi, naj bi to prinašalo srečo. Nekateri verjamejo, da je ta yōkai nastal potem, ko so ljudje v temi hodili mimo potoka, pri čemer so si žuborenje vode, ki teče med kamni, razlagali kot to, da nekdo pere fižol. V nekaterih predelih japonske se ta yōkai povezuje z rižem.

KANI-BŌZU

Kani-bōzu dobesedno pomeni »rakov menih«. Rak, ki je živel v jezeru blizu samostana, naj bi se spremenil v pošast in ob meglenih nočeh odšel do samostana ter menihom zastavljal težka vprašanja. Ker niso znali odgovoriti, jih je pojedel. Molitvene kroglice menihov se ob tem spremenijo v perle in ostanejo v telesu pošasti, dokler je kdo ne premaga. Zaradi bogastva, ki ga skriva v sebi je spopad s to pošastjo lahko celo dobičkonosen izziv. Po neki drugi legendi naj bi v zapuščenem rakovem templju Kanidera v današnji prefekturi Yamanashi prenočil menih, ki ni vedel, da tam menihi eden za drugim izginjajo. Sredi noči ga je zbudil neki menih in mu zastavil zelo težko vprašanje. Zaskrbljeni prenočevalec se je hitel opravičevati v molitvijo rakovemu bogu in neznan menih je izginil. Tamkajšnji prebivalci so bili začuden, da je menih preživel in po njegovih navodilih so izsušili bližnjo mlako. Na dnu so na kupu človeških kosti odkrili ogromnega raka in ga ubili. Tako je pošast dobila ime Kani-bōzu.



UMIBŌZU

Umibōzu so duhovi utopljenih pomorščakov, sam izraz pa pomeni morski menih. Smatrajo jih za najbolj skrivnostne vodne yōkaije, saj je njihova oblika povsem neznana. Videti jih je mogoče samo od ramen navzgor, v obliki človeške postave, na obrazu pa se vidita samo dve veliki očesi. Glava je gladka in okrogla, kot pri menihu, polt pa je temna kot senca.

Umibōzu se prikaže na noč, ko je morje mirno. Iznenada postane morje valovito in pojavi se nevihta. V vsem tem nemiru se pojavi gromozanska prisposoba, ki nato z enim udarcem ali več potopi ladjo. Odvisno od velikosti ladje in samega yōkaija. Pravijo tudi, da vsak umibōzu ne potopi ladje nemudoma, temveč od posadke zahteva sod. S tem sodom nato prične zalivati ladjo z vodo in jo tako potopi. V primeru, da mu posadka poda sod brez dna, umibōzu nenhno zaliva ladjo brez učinka, posadka pa to izkoristi in pobegne.



YŌKAI V MORJU 海の怪



AMABIE

Amabie je yokai podobna sireni, saj ima značilnosti rib in ljudi. Ima dolge lase, luskasto telo, usta v oblikui kljuna ter tri noge. Obdaja jo tudi močna svetloba, ki je vidna do obale.

Po legendah amabie izvira iz prefektura Kumamoto, pojavila pa naj bi se v obdobju Edo. Na morju je bilo vsak večer moč opaziti nekaj svetlikajočega. Mestni uradniki so se to odpravili raziskovati in tako odkrili amabie. Ta se jim je predstavila in jim velelam, da se bo naslednjih šest mesecev nadaljevala dobra letina, če pa se pojavi bolezen, morajo njeno sliko pokazati obolelim.

V času krize novega koronavirusa je Amabie spet postala popularna, saj mnogi po medmrežju objavljajo njene slike, da bi pregnali bolezen.

HUNAYŪREI

Hunayūrei so duhovi ljudi, ki so utonili ter postali maščevalni. To so predvsem duhovi pomorščakov, ki iščejo bivše prijatelje in tovariše, da jih s seboj potegnejo v globine morja. Kot veliko drugih duhov je tudi njihov izgled mrtvaški, oblečeni pa so v bela pogrebna oblačila. Srečamo jih lahko predvsem ponoči, ko je polna ali mlada luna, ob nevihtah, močni megli, ter v času festivala Obon. Pojavijo se kot grozljiva, luminiscenčna megla, ki se bliža in bliža dokler se ne prikaže ladja s posadko duhov. Ti nato napadejo in potopijo ladjo na več različnih načinov. Pogosto jih zamenjajo z umebōzu, saj tudi hunayūrei od določenih ladij zahtevajo sode in zajemalke. Če so na ladji sodi in zajemalke brez dna, lahko posadka to izkoristi za pobeg, kot pri Umibōzu.



YUKIONNA

Legenda o snežni dami Yukionna izvira že iz obdobja Muromachi, saj naj bi jo videl pesnik Sōgi. Yukionna so znane po svoji izjemni lepoti, dolgih črnih laseh in prodornih očeh. Njihova koža je brezčasna in bela kot sneg. Telo pa je mrzlo kot led in že samo dotik je dovolj, da zmrazi človeka do kosti. Prehranjujejo se predvsem z življenjsko silo, ki jo s pomočjo sape izsesajo iz ust, prav tako pa žrtev s tem zamrznejo.

Na ljudi prežijo v bližini gorskih poti ali pa vdrejo v dom žrtev, kjer nemudoma zamrznejo vse prisotne. Kljub temu, da je njihova tema mraz in zima, niso hladnokrvne morilke. Legende pravijo, da se lahko zaljubijo v svojo žrtev in jim zato ne vzamejo življenja. Nekatere se celo poročijo in živijo srečno družinsko življenje.



YŌKAI NA SNEGU 雪の怪



YUKIWARASHI

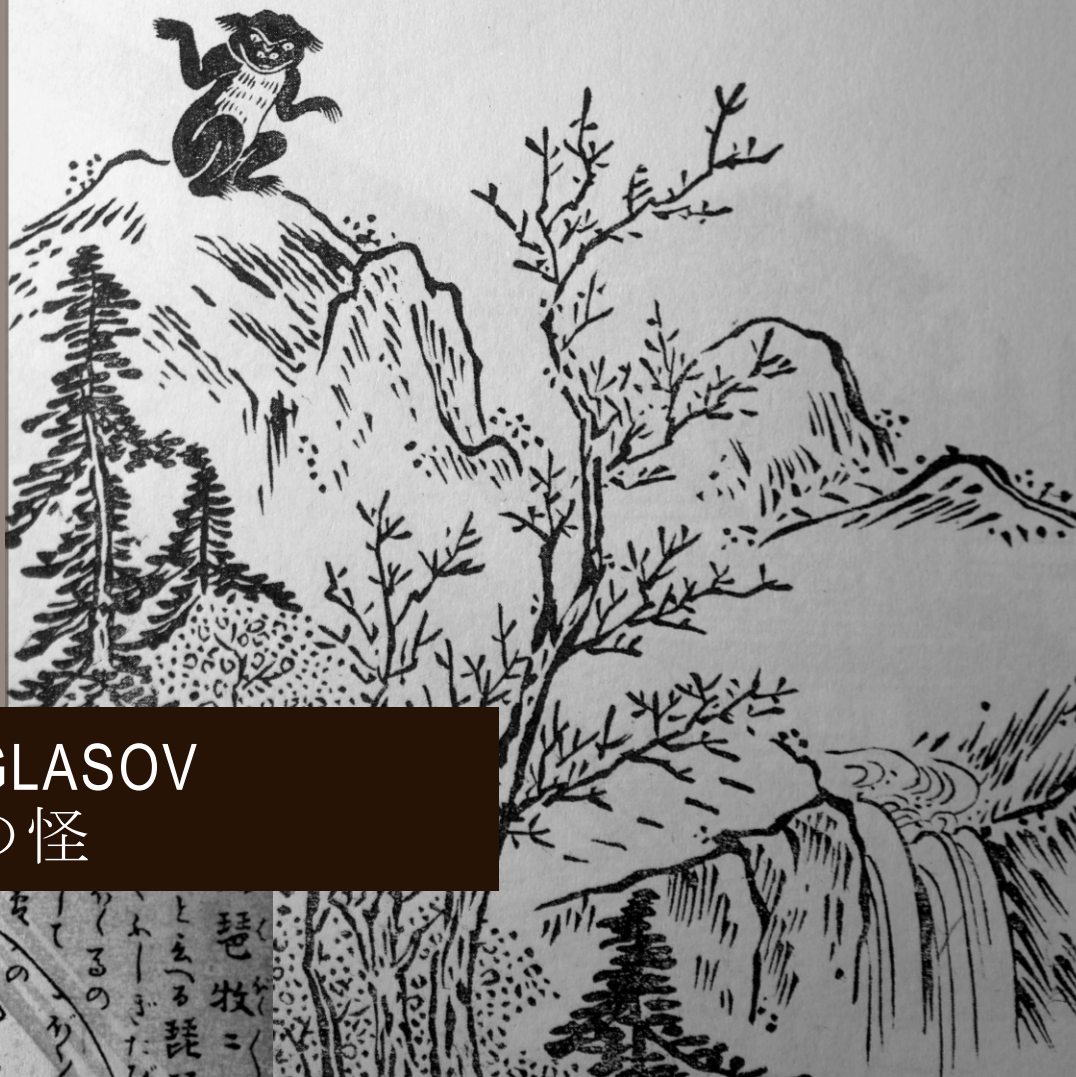
Sneg in led imata poseben čar, saj iz njiju lahko oblikujemo, kar si želimo. Od snežnega moža, do snežne žene, kot tudi snežnih otrok. Legende pravijo, da če si dovolj močno želimo, lahko naše želje oživijo. A sneg in led sta vendarle kratkotrajna. Ko pride pomlad počasi izgineta, s tem pa tudi njuna čarovnija.

Legenda iz prefekture Niigata pravi takole:

Živel je starejši par brez otrok. Bila sta zelo osamljena in njuna želja po otroku je bila neizmerna. Nekega zasneženega dne sta iz novozapadlega snega izklesala snežnega otroka. Zadovoljna s svojo stvaritvijo sta se vrnila v hišo. Tisto noč je bil silovit snežni vihar. Slišala sta trkanje in vrata in ko sta jih odprla je tam stal majhen otrok. Presrečna sta ga sprejela v svoj dom in ga vzljubila. Nova družina je skupaj preživela čudovito zimo, a ko se je bližala pomlad, sta zakonca opazila, da je njun otrok vedno manjši, nekega jutra pa je popolnoma izginil. Srce se jima je zlomilo a čas je mineval in kmalu je spet bila zima. V še eni nevihtni zasneženi noči je na vrata potrkal vesel snežni dojenček, ki je prišel domov. Par je spoznal, da lahko otrok, ki sta ga izklesala iz snega, z njima ostane le pozimi. Otrok se je vrsto let vračal, dokler nekega dne ni več prišel. Svojega snežnega otroka par nikoli več ni videl, a zadovoljna sta bila s srečo, ki jima je bila dodeljena, in za vedno ohranila lepe spomine na svojega snežnega otroka.

YAMABIKO

Ime yōkaija yamabiko pomeni odmev in je sestavljeno iz pismenk 山 gora in 彦 deček. Živi globoko v gozdovih gora in je poznan predvsem po zvoku, saj mu pripisujejo vse čudne odmeve, ki se tam pojavljajo. Yamabiko so poznani skoraj izključno zaradi njihovih glasov. Vešči so posnemanja kakršnega koli zvoka, vključno z naravnimi zvoki, človeškim jezikom ter vlaki in avtomobili. Občasno sprožijo strašne in skrivnostne krike globoko v gozdovih, ki se lahko prenašajo čez velike razdalje. Mnogo stoletij so domnevali, da zvoke proizvaja nekakšna redka ptica ali druge vrste yōkaijev, morda celo naravni pojavi. Šele v obdobju Edo sta Sawaki Sūshi in Toriyama Sekien izdelala ilustracije, ki so določile obliko teh bitij. So manjše rasti in izgledajo kot mešanica med psom in divjo opico. Ker živijo globoko v gorah o njihovem vedenju ni prav veliko znanega.



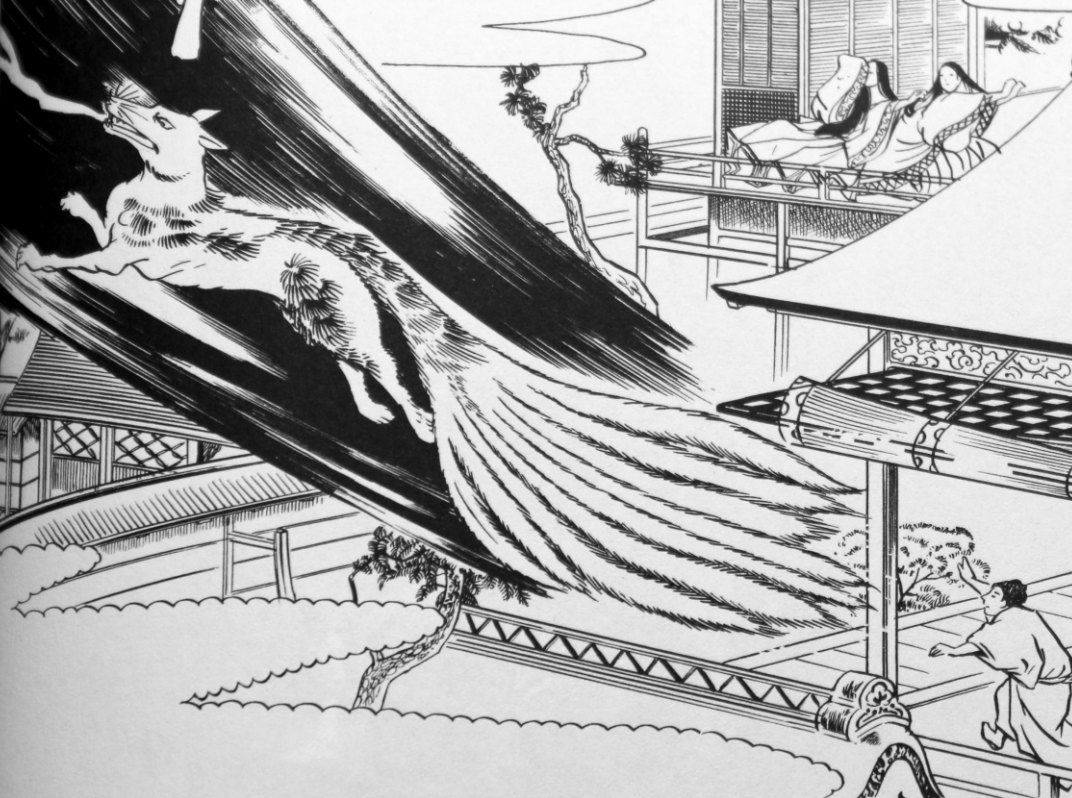
YŌKAI GLASOV 音の怪



BIWABOKUBOKU

Biwa je vrsta japonske lutnje, ki je pogosto uporabljena kot spremljava ob petju zgodb ali pesmi. Yōkai biwabokuboku je lutnja, ki ji je zraslo človeško telo, oblečena pa je kot slepi menih s palico. Ime je ta yōkai vrste tsukumogami dobil po legendarni lutnji Bokubi, ki naj bi sama magično igrala čudovito glasbo, ko je nihče ni opazoval.

Biwabokuboku zaživi, ko se počuti prezrto ali neuporabno. Maščevalno in razočarano ponoči tava po sobah naseljenih hiš in glasno jamra nad svojo zanemarjenostjo. Druga možnost je, da se sreča z drugimi tsukumogami in priredi hrupno zabavo ali pa zapusti dom v iskanju drugih, s katerimi bi lahko delila svojo žalost.



KYŪBI NO KITSUNE

Yōkaiji kitsune so inteligentne lisice, ki imajo paranormalne sposobnosti, ki se s starostjo povečujejo. Glede na legende imajo vse lisice sposobnost, da se transformirajo v človeško podobo. Medtem ko nekatere ljudske pripovedi govorijo o kitsune, ki uporabljajo to sposobnost za prevaro, jih druge prikazujejo kot zveste skrbnice, prijateljice, ljubice in žene. Kyūbi no kitsune ali »devetorepa lisica« je močan yōkai, poznan na Japonskem, Kitajskem in v Koreji. Navadna lisica se vanj spremeni tako, da vsako stoletje življenja pridobi rep in se izpopolnjuje v duhovnosti. V azijski folklori so prikazane kot bolj nasilna bitja, ki aktivno plenijo človeška jetra in trupla. Na Japonskem pa so devetorepe lisice pogosto upodobljene kot zlobna in mogočna bitja, katerih moč je skoraj božanska. Pripisujejo jim nadnaravne zmožnosti videnja in slišanja vsega, kar se dogaja po svetu, pa tudi neskončno modrost.

YŌKAI ŽIVALI 動物の怪



NEKOMATA

Tako kot mnoge japonske živali, tudi mačke, ki dočakajo visoko starost, razvijejo nadnaravne moči in se spremenijo v yōkaije imenovane bakeneko. Nekomata je posebej mogočna in zlovešča pasma z dvema repoma, ki se razvije iz najstarejših in največjih mačk z najdaljšimi repi, kar pomeni, da poseduje tudi največ modrosti. Te pošastne mačke so največkrat opažene v vaseh in mestih, ko se sprehajajo po zadnjih nogah in govorijo človeške jezike.

Čeprav vsi yōkaiji bakeneko niso zlonamerni ali nasilni do svojih gospodarjev, vsi pasme nekomata so. Nekomate prikličejo ognjene krogle, ki sprožijo velike neobvladljive požare, ki ubijejo veliko ljudi. S svojimi močmi kot lutkarji nadzorujejo trupla in s svojim vplivom izsiljujejo ali zasužnjujejo ljudi. Najnevarnejše in najmočnejše nekomate živijo globoko v gorah, kjer zavzamejo obliko divjih mačk, kot so leopardi in levi. Zrastejo do neverjetnih velikosti in poleg ljudi plenijo tudi velike živali, kot so divji prašiči, psi in medvedi.

KAMAITACHI

Kamaitachi je vrsta podlasičjega yōkaija, ki se pojavi v obliki vrtinca in povzroča ostre neobčutne rane. Pretežno živijo v japonskih alpah, najbolj zlovešči pa naj bi bili tisti, ki živijo v goratih območjih Nagana, Niigate in Yamanashija. Ti itachiji so se naučili jeziti mrzle vrtince teh hladnih regij. Imajo kremplje močne kot jeklo in ostre kot britvice. Njihov kožuh je bodeč, kot ježev, oglašajo pa se podobno kot psi. Premikajo se tako hitro, da so nevidni s prostim očesom, saj prihajajo in odhajajo z vetrom.

Kamaitachiji potujejo in napadajo v trojках. Prvi kamaitachi zareže žrtvi noge in ga podre na tla. Drugi s prednjimi in zadnjimi nogami razreže žrtev s tisoči ureznin. Tretji nato nanese čarobno raztopino, ki takoj zaceli večino ran, tako da nobena od njih ni usodna. Pravijo, da kamaitachi zada udarec s tako natančnostjo, da lahko žrtvam izreže celotne kose mesa, ne da bi pri tem prelil kapljico krvi. Napad in zdravljenje se zgodita tako hitro, da jih žrtev ne more zaznati. Iz njegove perspektive se zgolj spotakne in tu in tam vstane z malo bolečine in nekaj praskami.





YAMATA NO OROCHI

Yamata no Orochi je velikanski zmaj ali kača z osmimi glavami in osmimi repi. Ima svetlo rdeče oči in rdeč trebuh. Pravijo, da je zver tako velika, da njeno telo meri razdaljo osmih dolin in osmih gričev. Na hrbtu mu rastejo jelke in ciprese, telo pa je pokrito z mahom. V zgodbah se pojavlja že od pradavnine, omenjen pa je tudi v najzgodnejših japonskih besedilih Kojiki in Nihongi.

Legenda v Kojikiju pravi takole:

Pred mnogimi leti je bil bog nevihte Susanoo, starejši brat boginje sonca Amaterasu, izgnan iz nebes in se spustil na zemljo na gori Torikama v provinci Izumo. Tam je naletel na moža in ženo, ki sta jokala, ker sta nekoč imela osem hčera, a je vsako leto osemglava, osemrepa kača eno zahtevala kot daritev. Zdaj jima je ostala le zadnja hči Kushinada hime in kmalu naj bi prišel čas, da Yamata no Orochi zahteva še njo.

Susanoo se je ponudil, da ubije zver v zameno za roko zadnje hčere in par se je strinjal. Najprej je Susanoo Kushinada hime spremenil v glavnik, ki si ga je zataknil v lase. Nato je paru naročil, naj zgradita veliko ograjo z osmimi vrati. Nad vsaka vrata so zgradili ploščad in na vsako postavili kad, v katero so vlili izredno močan sake. Ko se je pojavil Yamata no Orochi, je glave potisnil skozi ograjo in opazil močan sake. Osem glav je potopil v kadi in popil alkohol. Kmalu je pošast padla v globok, pijanski spanec. Susanoo je to priložnost izkoristil za napad. Ogromno zver je z mečem razrezal, a pri četrtem repu se je njegov meč razbil na koščke. Tam je Susanoo odkril še meč - legendarno katano Kusanagi no Tsurugi, ki ga je kot plačilo za povratek v nebese podaril svoji sestri Amaterasu. Meč se je prenašal skozi generacije v japonski cesarski liniji in postal eden od treh cesarskih regalij. Danes naj bi bil meč, ki je prišel z repa Yamata no Orochija, shranjen v svetišču Atsuta v Nagoji.



NUE

O življenjskem prostoru in navadah yōkaija Nue je znanega zelo malo. Čeprav so bila pojavljanja tega bitja skozi zgodovino redka, velja mnenje, da so Nue precej zlobne pošasti. Njegovo ime se je pojavilo že v najstarejših zapisih a se je opis videza Nue skozi stoletja spreminjal. Pravijo, da ima glavo opice, telo tanukija, kačji rep in tigrove okončine. V starih časih so menili, da je to nekakšna nočna ptica - njen klic naj bi zvenel kot beli drozg - in zato je njegovo ime zapisano s pismenko, ki vsebuje pomena "noč" in "ptica".

ROKUROKUBI

Rokurokubi je yōkai v podobi ženske, katere vrat se lahko raztegne, glava različice, imenovane nukekubi, pa se preprosto odlepi in odleti. Podnevi so rokurokubi navadne ženske, ponoči pa njihova telesa spiijo, medtem ko se vratovi raztezajo do neverjetnih dolžin in pohajkujejo. Včasih njihove glave napadejo male živali, včasih ližejo olje iz svetilk s svojimi dolgimi jeziki, včasih pa samo strašijo mimoidoče.

Za razliko od večine yōkaijev, ki se rodijo kot pošasti, so bili rokurokubi in nukekubi nekdanje ženske, preoblikovane s prekletstvom, ki je posledica nekega zla ali hudobije. Morda so grešile zoper bogove ali naravo ali pa so bile svojim možem nezveste. V mnogih primerih so pravzaprav grešili njihovi možje ali očetje in po kruti igri usode se kazen, ki so se ji možki izognili, preseli na žensko.



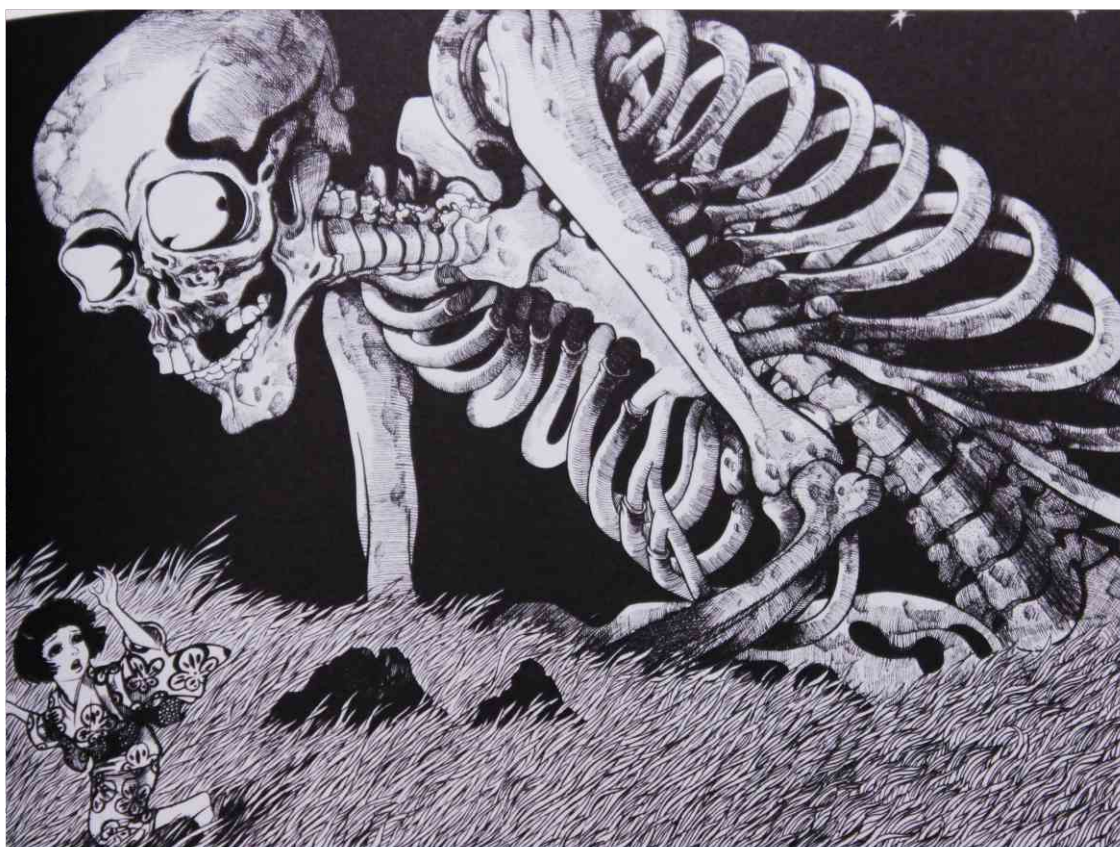
YŌKAI V VASEH 里の怪



NURARIHYON

Nurarihyon je skrivnosten in močan yōkai, ki ga lahko srečamo povsod po Japonski. Na videz izgleda precej čuden, s podolgovato glavo v obliki buče. Njegov obraz je suh in naguban, podoben križancu med starcem in somom, a obnaša se kot prefinjen gospod in nosi zelo elegantna oblačila - pogosto čudovit svileni kimono ali bogate halje budističnega opata.

Ta majhen, komičen, ostareli yōkai je pravzaprav eden najmočnejših in najelitnejših. Potuje v okrašeni nosilnici, ki jo nosijo človeški ali yōkai služabniki. Pogosto obiskuje rdeče četrti, občasno pa se ustavi tudi v gorskih vilah. Nurarihyon je znan kot »*kaibutsu no oyadama*« ali *vrhovni poveljnik vseh pošasti*. Vsi yōkaiji ga poslušajo, ga spoštujejo in ga obravnavajo kot starešino in vodjo na vseh yōkai sestankih.



GASHADOKURO

Gashadokuro so skeletni velikani, ki se v najtemnejših nočnih urah sprehajajo po podeželju. Njihovi zobje šklopotajo, kosti pa ropotajo z zvokom "gachi gachi". Niso pa zmeraj hrupni. Če bi se kdo v pozni noči znašel na cesti, se lahko zgodi, da se gashadokuro tiho prikrade, ga ujame, v roki zdrobi ali pa mu odgrizne glavo.

Vojaki, katerih telesa gnijejo na poljih, in žrtve lakote, ki umrejo v divjini, so le poredko ustrezno pokopani. Ne morejo naprej, njihove duše se prerodijo kot duhovi, ki večno hrepenijo po tistem, kar so nekoč imeli. Ti ljudje umirajo z jezo in bolečino v srcu in ta energija ostane še dolgo potem, ko ostanejo le še kosti. Ko se kosti stotin žrtev zberejo v eno gmoto, tvorijo mogočno okostje pošasti, znano kot gashadokuro.

KARAKASE OBAKE

Ti yōkaiji smešnega izgleda so preobrazba tradicionalnih japonskih dežnikov iz naoljenega papirja. Imajo eno samo veliko oko, dolg, štrleč jezik in eno nogo, obuto v japonske natikače geta. Ti yōkaiji niso posebej strašljivi. Njihova najljubša metoda strašenja ljudi je, da se prikradejo do njih in jih s svojim ogromnim jezikom polizejo – kar ni nevarno, lahko pa je precej travmatično. Vseeno je ob srečanju z njimi priporočljiva previdnost.



DOGODKI

ULICA YŌKAIJEV

Ulica Ichijō je sicer navadna uličica v Kjotu, kjer lahko srečamo desetine pošasti, ki kot stražarji stojijo pred večino lokalnih prodajaln.

V japonskih zgodbah obstaja širok spekter yōkaijev, od dobrih do hudomušnih do zlobnih. Nekateri so živali, nekateri ljudje, nekateri pa neživi predmeti, ki so oživali. Mnoga bitja prihajajo iz otroških zgodb ali bajk, ki jih starši pripovedujejo svojim otrokom, da bi skrbeli za svoje stvari in ne bili potratni.

Na ulici Ichijō živi približno trideset teh nenavadnih bitij, ki so jih ustvarili lastniki prodajaln. Nekateri so v celoti izklesani kipci, drugi pa čudne mešanice oblačil in igrač. Gre za preprost, zabaven in domiseln poskus, da bi usmerili pozornost na sosese in vdahnili življenje nekaterim pozabljenim delom japonske folklore.

Legenda sega v ritual na Japonskem, imenovan *Susuharai*. Konec leta ljudje očistijo svoje domove in zberejo vse pokvarjene ali neuporabljene gospodinske predmete. Nekega dne so se ti zavrženi predmeti uprli, saj niso bili veseli, da so bili zapuščeni in odvrženi, zato so oživali. Sto se jih je spremenilo v yōkaije in odkorakalo po ulici Ichijō, da bi strašili lastnike. Sčasoma so s pomočjo budističnih duhovnikov uvideli svojo napako in se odrekli preganjanju domačinov. A zdaj, mnogo let kasneje, se trgovci na ulici spominjajo njihovega upora in stiske z majhnimi modeli pošasti, postavljenimi pred svojimi trgovinami.

Sedaj tam pripravljajo tudi priljubljene dogodke, kot je parada v yōkai kostumih. Nekateri udeleženci parade so oblečeni v grozljivo realistične kostume, nekateri pa si nadenejo kaj bolj prikupnega.



FESTIVAL YŌKAIJEV

Za Japonce so Yōkaiji zastrašujoča, a znana bitja. Iz mesta Yamashiro, ki se nahaja v prefekturi Tokushima na otoku Shikoku, izvira mnogo znanih Yōkaijev, po ljudskem izročilu več kot šestdeset različnih vrst. Domačini so se odločili, da bodo v celoti izkoristili svojo folkloro yōkaijev, zato so pripravili praznovanje. Vrhunec festivala, ki se je začel leta 2000, da bi ohranjal poznavanje teh bitij, je parada ljudi, ki so oblečeni v vse vrste kostumov po vzoru yōkaijev. Druga zabavna dejavnost je obisk številnih spomenikov, postavljenih na različnih lokacijah po mestu, ki kažejo kje so se nekoč yōkaiji pojavljali.



YŌKAI VLAK

Na Japonskem je poletje čas za »strašljivo«, zato v Kjotu pripravljajo posebni vlak yōkaijev, imenovan *yōkai densha* na liniji Randen, ki je zadnja tramvajska proga v Kjotu, ustanovljena pred več kot 100 leti in poteka med centrom mesta Shijo-Omiya in turistično točko Arashiyama. Na prireditvi, ki se je začela leta 2007 in jo lahko izkusite med 11. in 15. avgustom, se po progi vozijo posebej okrašeni tramvaji. Vsakdanji potniki in obiskovalci lahko uživajo v srhljivem vzdušju v družbi potnikov oblečenih v yōkaije. Po vožnji s tramvajem, ki traja približno 20 minut, lahko srhljivo doživetje nadaljujete z uživanjem hrane in pijače na temo yōkaijev v bližnjih restavracijah. Nekatere trgovine pa prodajajo tudi yōkai spominke.





INUYASHA

Inuyasha je manga avtorice Rumiko Takahashi, ki je bila objavljena v Weekly Shōnen Sunday med leti 1996 in 2008. Zgodba govori o Kagome Higashi, petnajstletni srednješolki. Yōkai stonoga jo potegne v vodnjak, ki se nahaja v templju. Kogome ne pristane na dnu vodnjaka, temveč v paralelnem svetu, ki jo popelje nazaj v obdobje Sengoku. V tem svetu spozna Inuyasho, ki je pol človek pol pasji demon. Skupaj se odpravita iskati delce nakita Shikon. Manga je izjemno popularna, saj je bila poustrvarjena tudi kot anime, film in video igrlica.



HOZUKI COOLHEADENESS

Manga Natsumija Eguchija Hozuki Coolheadedness je izhajala v reviji Weekly Morning od leta 2011 do 2020. Hozuki, ki je yōkai v podobi ogra, dela za kralja Enma, ki je kralj in glavni sodnik pekla. Nadvse resen Hozuki poskuša reševati nenavadne probleme, ki se dogajajo v japonskem peklu.

Manga je bila prav tako adaptirana v dve sezoni animeja.

YŌKAI V MANGI



NURA: VZPON KLANA YŌKAI

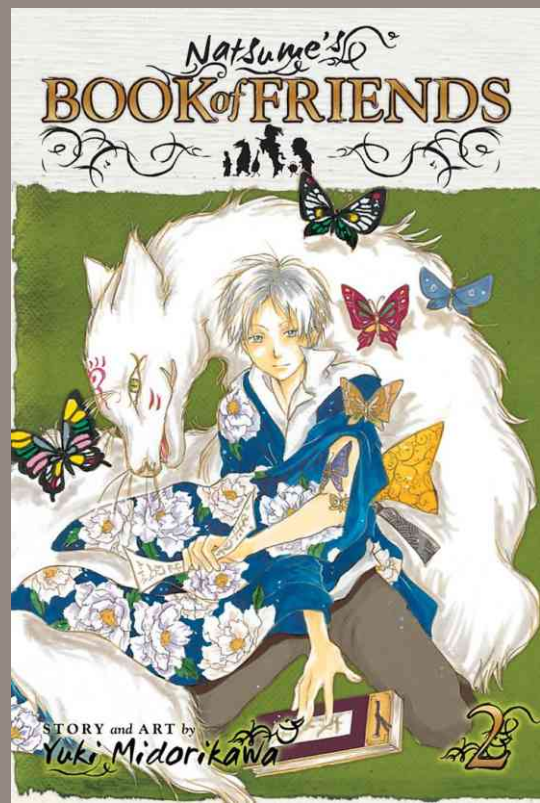
Nura: vzpon klana Yōkai, je izhajala Weekly Shōnen jump in kasneje Jump Next! Od leta 2008 do leta 2012. Avtor te mange je Hiroshi Shiibashi. Rikuo Nura je tekom dneva človek, ponoči pa se spremeni v yōkaija, saj je četrtine človeka in eno četrtino yōkai. Živi v hiši skupaj z dedkom, ki je tudi yōkai. Hiša je prav tako polna drugih yōkaijev, saj so ti člani klana. Da bi se izognil svoji usodi poskuša Rikou postoriti čim več dobrih dejanj. Dedek pa si želi, da bi ga nasledil kot šef klana Nura. Sčasoma se Rikuo sprizajni s svojo krvjo in se odloči postati naslednik klana, kar pa ni po godu vsem članom.

Manga je bila deležna tudi dveh sezon adaptacije v animeju, kot tudi drame in video igrice.

NATSUME KNJIGE PRIJATELJEV

Hakensensha je izdajala mango *Natsume knjige prijateljev* pisateljice Yuki Midorikawa v reviji LaLa DX vse od leta 2006. Osirotel najstnik Natsume ima posebno moč, s katero lahko vidi duhove. Poleg tega od babice podeduje knjigo, s katerjo je lahko nadzorovala duhove. Ta knjiga je izjemno pomembna v svetu duhov, zaradi česar Natsume pestijo tako dobri, kot zli duhovi.

Zaradi svoje popularnosti je manga dosegla 4 sezone adaptacije v anime, film in dramo.



鬼太郎の 大冒険

MIZUKI SHIGERU

Eden največjih poznavalcev japonskega ljudskega izročila nadnaravnih bitij je gotovo Shigeru Mura »Mizuki«, zgodovinar in pisatelj japonskega stripa manga. Rodil se je leta 1922 v mestu Osaka, odrasčal pa je v mestu Sakaiminato v prefekturi Tottori. Temačno obdobje 2. svetovne vojne, ki ga je močno zaznamovalo, je preživel v Japonski vojski na Papui Novi Gvineji. V času vojne je od blizu doživel opustošenje človeških vrednot, bodisi v tujini, bodisi na Japonskem, ki ga je povzročila vojna, in iz te travme je črpal tematike za svoja dela. V njih, stripih ali knjigah, se je ukvarjal z obdobjem 2. svetovne vojne in z japonskimi nadnaravnimi bitji iz ljudskega izročila. Prvo mango *Rocketman* je izdal leta 1957, svetovno slavo pa je dosegel z delom *GeGeGe no Kitarō* iz leta 1960 oziroma 1965. Manga je bila prenesena na televizijo, kot anime, o življenju Shigeruja Mizukija pa so leta 2010 posneli dramsko serijo *GeGeGe no Nyōbō*. Leta 1994 je pri založbi Kodansha izšla enciklopedija japonskih nadnaravnih bitij *Yōkai Nihonyokaitaizen*, ki jo je napisal in ilustriral prav Mizuki. Shigeru Mizuki je umrl leta 2015 in za seboj pustil neverjetno dediščino pričevanj o japonskih nadnaravnih bitjih Yōkai.



GEGEGE NO KITARŌ

Shigeru Mizuki je sprva dobil idejo o enookem dečku demonu leta 1960, ko je po njem oblikoval pripoved za ulično gledališče kamišibaj. Zgodbo je nato razvil v obliki mange, ki jo je začel izdajati leta 1965 z naslovom *Kitarō s pokopališča*, nato pa dopolnil leta 1967, ko je dobila podobo in naslov s katerim je kasneje zaslovela po celem svetu v svoji anime obliki. Glavni junak zgodbe je enooki deček Kitarō, zadnji preživeli iz demonske rodbine duhov, ki na svoji življenjski poti redno srečuje različna nadnaravna bitja iz japonske tradicije. Hkrati predstavlja nekakšen most med človeškim svetom in svetom demonov, božanstev, duhov in ostalih bitij iz ljudskega izročila.

Po predlogi mange so leta 1968 začeli predvajati tudi animirano različico *GeGeGe no Kitarō*, ki so jo šestkrat priredili. Zadnjo priredbo so nehali predvajati na japonskih televizijskih kanalih leta 2020.



MIZUKI SHIGERU MUZEJ IN CESTA

Na severozahodni obali prefekture Tottori, v mestu Sakaiminato so v spomin na Shigeruja Mizukija zgradili muzej in po njem poimenovali cesto. Cesto krasijo oboki in 177 bronastih kipov oblikovanih po yōkaijih iz dela *GeGeGe no Kitarō*. Cesta je posebej vredna ogleda, ko se stemni in vsak kip posebej osvetljuje z lučmi. V Mizuki Shigeru muzeju pa so na ogled umetnikova dela in različni umetniški stili, ki jih je razvil v svojem življenju. V muzeju so razstavljena tako Mizukijeva umetniška dela, kakor njegovi predmeti in celo prostori, ki so mu nudili zatočišče pri njegovem ustvarjanju.



YŌKAI V ANIMEJU

Yōkaiji so priljubljeni tudi pri ustvarjalcih animejev. Yōkaiji, ki se najvekrat pojavljajo v animejih so kitsune, rakun tanuki, oni, kačji zmaj mizuchi (vodna duša), goreče kolo wanyūdō, tengu, kappa, ogromen okostnjak gashadokuro, kodama, nekomata, itd. Hayao Miyazaki jih je vključil v nekaj svojih najboljših del. V animiranem filmu *Moj sosed Totoro* se pojavi lik yōkaija obake (Totoro) in bakeneko (mačji avtobus), v animiranih filmih *Princesa Mononoke* ter *Čudežno potovanje* pa je yōkaijev še več. Meni, da ta bitja nikoli niso imela neke določene oblike, zato je pomembno biti pazljiv v tem početju, saj lahko bogovi postanejo yōkaiji, če jih nepravilno upodobimo, zato tudi ni želel uporabiti obstoječih upodobitev, ampak jim je, z izjemo Kasuga mask v animiranem filmu *Čudežno potovanje*, dal svojo podobo.



Gozdno božanstvo Shishigami je bog življenja in smrti. Čez dan se pojavlja kot jelen, ponoči pa kot ogromna zvezdna senca.

ANIMIRANI FILM PRINCESA MONONOKE (1997)

Mononoke Hime je eden najbolj priljubljenih animiranih filmov na Japonskem. Priprava je trajala 16 let in dodatna tri leta za produkcijo. Prikazuje pogled zunanjega opazovalca princa Ashitake na boj med nadnaravnimi zaščitniki narave in ljudmi, ki naravo izkoriščajo. Zadnji princ Emiševe reši svojo vas pred demonom, v katerega se je spremenil razjarjeni bog merjasca, vendar njegovo življenje ogrozi prekletstvo tega demona, zato se odpravi iskati zdravilo. Na svoji poti pride do gozda, v katerem so mnogi živalski bogovi v podobi volkov, merjascev in medvedov ter gozdno božanstvo Shishigami. Ta nadnaravna bitja oziroma duhovi, skupaj z njihovo »princeso« - volčjo posvojenko San, poskušajo zaščititi svoj gozd pred damo Eboshi iz bližnjega mesta, ki krčji gozd za namene pridobivanja železove rude, princ Ashitaka pa želi obe strani pomiriti. Miyazaki je v nasprotju s svojim predhodnim delom želel prikazati naravo kot aktivno. Čeprav v tem konfliktu ni srečnega konca, so bistvo zgodbe čudovita srečanja in zanimiva odkritja.



Moro je volkulja oziroma božanstvo volkov, ki je vzgojila deklico San.

ANIMIRANI FILM ČUDEŽNO POTOVANJE (2001)

Na Japonskem najbolj priljubljeni in večkrat nagrajeni animirani film je *Sen to Chihiro no Kamikakushi*. Chihiro, njeno ime v japonščini pomeni »tisoč fantomov«, skupaj s starši zaide v neznani svet bogov in duhov. Zato, da bi rešila sebe in svoja starša, ki sta se spremenila v prašiča, mora prositi za delo v kopališču čarovnice Yubabe in se odpovedati delu imena, tako da postane Sen. Delavci v kopališču so različna nenavadna bitja, gostje pa so kamiji oziroma bogovi vseh vrst, ki prihajajo v kopališče, da se očistijo umazanije človeštva. Miyazaki v svoja dela namreč rad vključi koncept onesnaževanja in splošnega uničevanja narave. Pokaže tudi, da čeprav smo se z sodobnim načinom življenja oddaljili od yōkai tradicije, je te pošasti še vedno mogoče najti povsod.

Že sam koncept »kamikakushi« oziroma »skriti od boga« se tesno povezuje z japonsko folkloro in se nanaša na to, da bogovi iz človeškega sveta odstranijo ljudi, na katere so jezni (na primer, ljudi je ugrabljajl yōkai kappa).



Yubaba in Zenibaba sta čaravnici, zasnovani po legendi o gorski čarovnici (yōkai yama-uba). Yubabin otrok, Bō, je prav tako osnovan po legendi o dečku po imenu Kintarō, ki ga je vzgojila yama-uba.



Delo najprej začne iskati v kotlovnici pri Kamajiju, kateri lik je osnovan na osnovi izumrlega yōkaija tsuchigumo, pajka z demonsko glavo in trupom tigra, ki živi v gozdovih in se prehranjuje s popotniki. Kamajiju pri delu pomagajo »duhovi saj« Susuwatari, ki so glede na svojo majhnost izjemno močni.



Kmalu po prihodu v ta nenavadni svet, Chihiro sreča dečka Hakuja, ki ji pomaga in pove, kako lahko v tem svetu preživi. Haku se lahko spremeni v belega vodnega zmaja, na koncu pa se izkaže, da je pravzaprav duh nekdanje reke Kohaku, na območju katere so zgradili naselje.



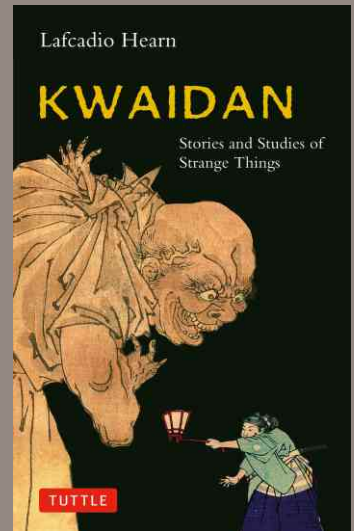
Eden izmed bogov, ki je v kopališče prišel po očiščenje, je bil duh smradu, ki pa ni bil nič drugega, kot rečna duša, onesnažena s človeškimi odpadki (povezava z yōkaijem kappa, ki je vodna duša).

Kaonashi oziroma bitje brez obraza se sicer ne nanaša na nobeno bitje v japonski folklori, vendar je najbolj priljubljen lik. Živi od emocij tistih, ki jih sreča. Sen se je bitja usmilila, ko je stalo na dežju in ga spustila v kopališče, zato ji je pomagal, ko pa so v kopališču zanj skrbeli pohlepni ljudje, se je spremenil v pošast. Lik ponazarja tanko mejo med dobrim in zlim.



YAKUMO KOIZUMI ALI LAFCADIO HEARN

Patrick Lafcadio Hearn, poznan tudi kot Yakumo Koizumi, je bil britanski državljani irsko-grških korenin, rojen na grškem otoku Lefkas. Starša sta ga prepustila v skrb teti na Irskem, po njenem bankrotu pa se je odselil v Ameriko. Zaradi nezgode v mladih letih je bil slep na eno oko, se je pa že od malega navduševal nad svetom vilincev in duhov, zato ga je življenje vodilo v več držav, kjer je pisal o nadnaravnem svetu. Zanjnih 14 let je živel na Japonskem, kjer je poučeval angleški jezik, in po poroki s Koizumi Setsu, hčerko samuraja, postal celo morda prvi naturalizirani japonski državljani. Japonci so nanj gledali kot na Zahodnega tolmača japonske kulture, pri čemer je yōkaije želel predstaviti preko leposlovja. Njegova najbolj znana in zadnja zbirka strašljivih zgodb je »Kwaidan: zgodbe in študije nenavadnih zadev« (1904), v kateri so zbrane zgodbe o duhovih iz cele Japonske. Večino zgodb je črpal iz starih japonskih knjig, zgodba o norčku Rikiju se nanaša na njegovo osebno izkušnjo, zgodbo o snežni ženski (Yuki Onna) pa je po pripovedi kmeta v vasi Chofu morda celo prvi zapisal v japonskem jeziku. Po njegovi zbirki je bilo posnetih več filmov, med katerimi »Kwaidan« (1965) režiserke Masaki Kobayashi. V mestu Matsue v prefekturi Shimano se nahajata njegov spominski muzej in hiša, v kateri je živel, mesto pa ponuja tudi strašljiv nočni ogled mesta.



YŌKAI V LITERATURI



NATSUHIKO KYOGOKU

Natsuhiko Kyogoku je pisatelj, rojen leta 1963 na Hokaidu. Je član japonske zveze piscev detektivskih zgodb *Nihon Suiri Sakka Kyōkai*, ki šteje približno 600 članov. Leta 1996 je dobil nagrado japonskih piscev detektivskih zgodb, kasneje pa še več drugih nagrad. Večina njegovih zgodb se povezuje z yōkai tematiko, pri čemer se sam opisuje kot yōkai raziskovalec. Kljub temu, se v njegovih zgodbah yōkai pošasti ne pojavljajo neposredno, vendar le kot pripovedke, ki razlagajo kriminalno vedenje storilca oziroma v obliki eksorcizma storilca, ki ga je obsedel yōkai ali katero drugo nadnaravno bitje (tsukimono-otoshi). Posebnost njegovih del so prazne vrstice med povedmi, vsaka stran se konča z zaključeno povedjo in dodana je izgovorjava starih japonskih pismenk, s čemer želi omogočiti čim lažje branje, hkrati pa pričarati vzdušje nekdanje Japonske. Tri izmed njegovih knjig so adaptirali v filme oziroma animirano serijo.



Kunio Yanagita se ponaša z nazivom *Oče avtohtone japonske folkloristike*. Rodil se je leta 1875 v vasi Tsujikawa (danes je to del mesta Fukusaki v prefekturi Hyōgo) družini Matsuoka, kasneje pa ga je posvojila družina Yanagita. V času dela na kmetijskem ministrstvu je med drugim napisal knjigo »*Legende mesta Tono*«, v kateri piše o pošastih kappa in zashiki-warashi. Z revijo »*Lokalne študije*« je postavil osnovo folkloristike in svoje discipline popularne folklorne. Nato se je honorarno zaposlil pri časopisni hiši Asahi Shimbun in med potovanjem po državi pisal folkloristično obarvane popotne zgodbe, šele po letu 1930 pa se je popolnoma posvetil folkloristiki in se zavzemal za ustanovitev raziskovalnih folklorističnih skupin. Yōkaije je definiral kot padle bogove (kami). Je prejemnik cesarjevega odlikovanja na področju kulture in je prvi častni občan mesta Fukusaki.





YŌKAI V GLASBI

ONMYOZA

Onmyoza je japonska heavy metal skupina, ki je poznana tudi pod imenom *Yōkai heavy metal band*. Igrajo precej konvencionalno metal glasbo pomešano z elementi japonske folk in pop glasbe, njihove pesmi pa so tako hitre in divje, kot tudi počasne balade.

Njihovo ime govori o sistemu naravoslovja, astronomije, almanaha, vedeževanja in magije, imenovanem Onmyōdō, ki se je samostojno razvil na Japonskem na podlagi kitajske filozofije jin in jang. Njihove pesmi se navezujejo predvsem z japonsko folkloro, kot so oniji, yōkaiji in zmaji. Nosijo odrske kostume, kot so japonska oblačila in kostumi iz obdobja Heian. V besedilih pesmi v največji možni meri izključujejo druge jezike in pogosto uporabljajo stare japonske besede.

Tematika je dosledno japonska, s poudarkom na yōkaijih, folklori in japonski zgodovini. Poleg tega imajo tudi serijo pesmi *Ninpocho* (*Ninja zvitki*), ki so poklon avtorju Futaru Yamadi in njegovim serijam Ninpocho. Pogoste pa so tudi pesmi z besedilom v narečju članov skupine.

Odlična uspešnica skupine *Koga Ninpocho* je bila napisana za animirano serijo studia Gonzo TV, imenovano *Basilisk*, ki je nastala po Yamadinem romanu *Kouga Ninja Scrolls*.

Tema njihovega osmega albuma *Chimi-mouryou* so yōkaiji, vse pesmi v albumu pa predstavljajo yōkaije, kot so oniji, shuten-doujiji in drugi. Nastopili so na evropski turneji v Parizu, Berlinu in Belgiji. Leta 2006 je bil njihov najboljši album uradno izdan v Evropi, njihovo glasbo pa lahko poslušate na njihovem kanalu YouTube.



YŌKAI V FILMU

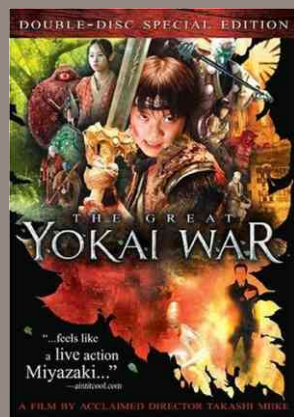
YOKAI HYAKU MONOGATARI

Yokai Monsters je trilogija filmov, ki je izšla v poznih 60. letih prejšnjega stoletja. Spisal jih je Tetsuro Yoshida, izdani pa so bili preko Daiei Film. Čeprav si filmi ne sledijo kronološko, so tematično združeni z uporabo mitoloških bitij. *Yōkai Hyaku Monogatari* je izšel leta 1968, režisiral ga je Kimiyoshi Yasuda. Tako kot naslednja dva filma, je ta znan po močni rabi praktičnih posebnih efektov, v katerem so prikazane predvsem lutke in igralci v kostumih. Japonci filme in drame s takim načinom snemanja imenujejo *Tokusatsu*. V določenih scenah filma pa so celo primeri tradicionalne animacije, torej animacije narisane na roko.

Bogati posestnik želi porušiti lokalni tempelj, da bi tam zgradil bordel. V ta namen pripravi ceremonijo Hyakumonogatari Kaidankai, s katero bi izgnali tamkajšnje zle duhove. Posestnik proti koncu ceremonije to prekine, nakar se poznajo posledice tega dejanja.

Drugi film trilogije je režisiral Kuroda Yoshiki in se imenuje *Yōkai Daisensō*. Izšel je leta 1968. Lovci na zaklad prebudijo pošast Daimon, ki je več kot štiri tisoč let spala v ruševinah mesta Ur v Babilonu. Prebujena pošast Daimon odleti na Japonsko, kjer s svojo močjo prevzame telo samuraja in prične jesti ljudi vse povprek. Med tem prebudi lokalnega yōkaija kappo, ki zbere bližnje yōkaije za bitko proti zunanemu vsiljivcu.

Tōkaidō Obake Dōchū izide kot zadnji del trilogije leta 1966. Tokrat je film imel kar dva režiserja, in sicer Yoshiyukija Kurodo in Kimiyoshija Yasudo. Zgodba se prične, ko v obdobju Edo Miyo išče svojega očeta s pomočjo družinskega simbola - igralnih kock, za katere se izkaže da imajo magično moč. Te končke namreč rešijo Miyo, ko jo preganja gruča mož, saj je bila priča nečemu, česar ne bi smela videti.



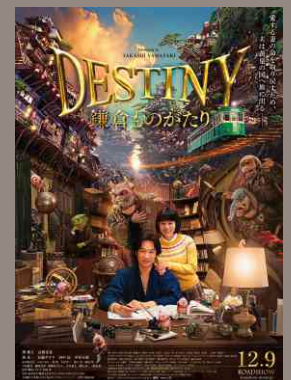
YŌKAI DAISENSŌ

Yōkai Daisensō nekateri smatrajo kot ohlapno priredbo *Hyakumonogatari Kaidankai*, saj naj bi *Yōkai Daisensō* nastal pod njegovim vplivom. Prav tako črpa material iz mange Mizukija Shigeruja *GeGeGe no Kitaro*. V filmu vlogo odigra tudi sam avtor, Mizuki Shigeru.

Po ločitvi staršev se mladi fant z imenom Tadashi Ino preseli v manjše mesto, kjer je na festivalu izbran kot Kirin Rider, zaščitnik vsega dobrega. Pojavi se tudi podli yōkai Yasunori Katō, katerega je Tadashi Ino primoran premagati.

DESTINY: THE TALE OF KAMAKURA

Zgodba govori o mladi nevesti Akiko, ki se ob poroki z avtorjem fantazijskih zgodb Masakazujem Isshikijem, preseli v staro mesto Kamakura. Tu postane srečevanje yōkaijev njen vsakdan. Nekega jutra se Masakazu prebudi in ugotovi, da je Akiko zapustila svet in se odpravila v onstranstvo. Masakazu se zato odpravi na epsko pot, da bi rešil Akiko. Ali mu bo to uspelo?



ONMYOJI

Onmyōji je leta 2001 režisiral Yōjirō Takita, znan po drami *Departure* (2008). Zgodba se odvija v obdobju Heian, ko so ljudje in yōkaiji še sobivali. Onmyōji, tisti ki so bili podkovani v boju proti tem bitjem so bili zelo cenjeni in pogosto zaposleni na cesarskem dvoru v vsem njegovemu čaru. Le kakšne dvorne spletke se odvijajo na dvoru cesarja, če so vključena nadnaravna bitja? Leta 2003 je izšlo tudi nadaljevanje, *Onmyōji 2*.

KULINARIKA



YŌKAI KYARABEN

Na Japonskem so izredno priljubljene škatlice, kamor spravimo kosilo, imenovane bento. Hrano v njih lahko pripravimo tudi na bolj zanimiv način tako, da jo oblikujemo v različne like. Takšna vrsta bento škatlice se imenuje kyaraben. Hrano lahko oblikujemo tudi v yōkai pošasti.



PRIGRIZKI AMABIE

S pandemijo covida-19 se je ponovno pojavil yōkai, ki brani pred boleznimi, imenovan amabie. Po ljudskem izročilu se je trinogo bitje prvič pojavilo iz morja v provinci Higo v današnji prefekturi Kumamoto ob koncu obdobja Edo (1603–1868). Plavajoč nad valovi je gledalcem naročilo, naj njeno podobo narišejo, če bi deželo prizadela kuga. Mnogi prodajalci so tudi sedaj na svoje prigrizke in slaščice upodobili amabie. Tradicionalna japonska slaščičarna Kinchōen se je pred kratkim pridružila trendu s svojo različico izdelka. Vodja podjetja Kitano Hideki pravi, da je slaščičarna tradicionalnih japonskih slaščic wagashi, ki se nahaja v mestu Ōgaki v prefekturi Gifu, kupcem začela ponujati ročno izdelane slaščice amabie, kot način za lajšanje razpoloženja ob trenutni zdravstveni krizi. Vsaka Amabie stane 390 jenov.

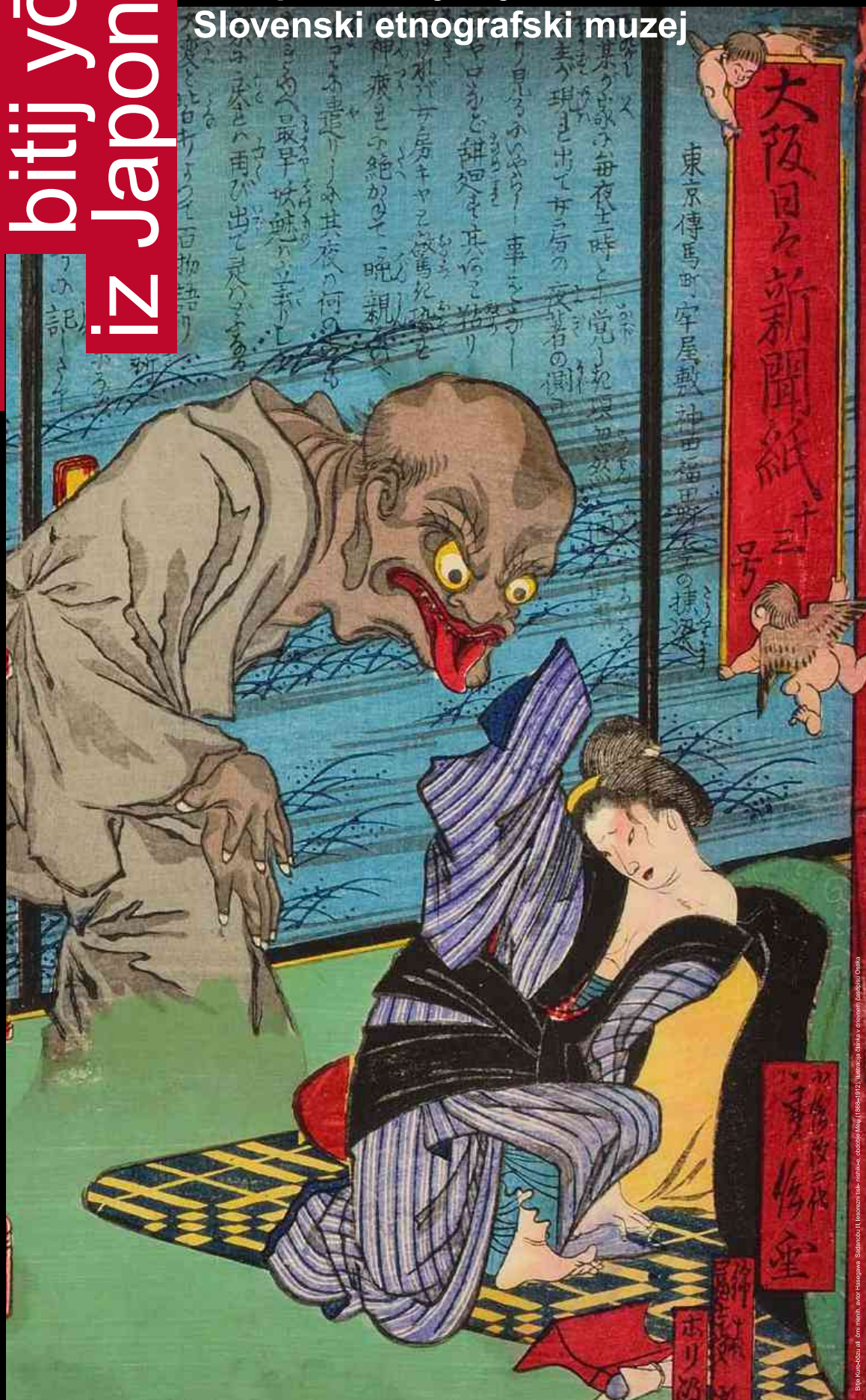


YŌKAI ZRKLA

V trgovini raziskovalnega centra za yōkai hrano na ulici Mizuki Shigeruja pravijo, da prodajajo ravno prav strašljive oblike japonskih tradicionalnih slaščic, ki izpolnjujejo vse okuse in vsebujejo prvovrstne sestavine. »Medama oyaji« 目玉おやじ je v animeju »Ge Ge Ge no Kitaro« Mizukija Shigeruja Kitarov oče, upodobljen pa je kot zrklo, pritrjeno na telo. V skladu s tematiko ulice tukaj pripravljajo užitna očesna zrkla, ki se kar stopijo v ustih, ko jih zaužijemo.

sprevod
nadnaravnih
bitij yōkai
iz Japonske

Slovenski etnografski muzej



Uredniški odbor Sanja Paradiž, Darja Hrvatini, Sara Naraglav, Reiko Sugiura, Andraž Lipovac, Sayaka Yamashita

Oblikovanje Sanja Paradiž

Uporabljene fotografije niso last Veleposlaništva Japonske v Sloveniji.

Ta izvod in arhiv najdete na spletni strani: https://www.si.emb-japan.go.jp/itpr_si/Zivljenje_na_Japonskem.html